

Biuletyn

Myśli Instytucjonalnej

Drodzy Czytelnicy!

W rok 2017 wchodzimy z dobrymi informacjami i rosnącymi nadziejami. Przede wszystkim pod koniec zeszłego roku nasze Forum przeszło przez wszystkie niezbędne procedury rejestracyjne. Jesteśmy więc już oficjalnie funkcjonującym stowarzyszeniem ze wszystkimi korzyściami i zobowiązaniami z tego płynącymi. Nadzieje wiążemy oczywiście z tymi pierwszymi! Chcielibyśmy, aby ten rok stał się dalszym etapem naszej krajowej integracji badaczy i akademików patrzących na świat poprzez pryzmat instytucji. Wierzymy też, że planowane na ten rok seminaria i wydarzenia będą równie udane, jak te dotychczasowe, i że przyczynią się do coraz większej rozpoznawalności Forum w kraju. Rozpoznawalności, która—nawiasem mówiąc—jest już całkiem spora! O naszych organizacyjnych zamiarach będziemy naturalnie informować w miarę rozwoju wydarzeń, natomiast już teraz zwracamy uwagę na świeżo ogłoszone harmonogramy zgłoszeń na konferencje WINIR i EAEPE (patrz strona 8), które są doskonałą okazją do spotkań instytucjonalistów w międzynarodowym gronie.

Tymczasem zapraszamy do lektury trzeciego numeru Biuletynu. Numer zaczynamy od przedstawienia podstawowych założeń badawczych właściwych ekonomii feministycznej oraz jej bliskich relacji z ekonomią instytucjonalną. Następnie zamieszczamy krótkie sprawozdanie z łódzkiego seminarium Forum, które odbyło się w listopadzie zeszłego roku. Należy z nieukrywaną dumą podkreślić, że zarówno prelegenci, jak i słuchacze dopisali, a samo seminarium okazało się niezwykle udane. Kierujemy również Państwa uwagę na nowy dział wprowadzony do Biuletynu, a mianowicie *Publikacje i wydawnictwa*, w którym będziemy umieszczać informacje o ukazujących się publikacjach Forumowiczów, zarówno tych książkowych, jak i artykułowych. Ma to służyć wzajemnemu poznaniu naszego dorobku, a także szerokiej promocji prac naszych członków. Przyjemnej lektury!

Redakcja

Ekonomia feministyczna i instytucjonalna

Anna Zachorowska-Mazurkiewicz

W numerze:

Ekonomia feministyczna i instytucjonalna	1
Seminarium Forum w Łodzi	4
Rekomendacje i omówienia	5
Publikacje i wydawnictwa	6
Konferencje, spotkania, wydarzenia	8

Źródeł ekonomii jako nauki można doszukiwać się bezpośrednio w początkach systemu kapitalistycznego, kiedy to przeniesiono działalność produkcyjną z gospodarstw domowych do manufaktur i fabryk, zamieniając ją jednocześnie w produkcję nakierowaną na maksymalizację zysku przy wykorzystaniu odpłatnej siły roboczej. Kapitalizm jako system opiera się o produkcję towarów i wymianę dóbr dokonującą się na rynkach. W związku z tym istnieje założenie, że większość dóbr (łącznie z dobrami pierwszej potrzeby) jest kupowana na rynkach, co z kolei oznacza, iż większość społeczeństwa musi mieć dostęp do pracy odpłatnej. Tak więc w ramach ekonomii podjęto rozważania dotyczące tej sfery

wymiany między ludźmi. Na początku rozwoju współczesnej ekonomii Adam Smith dowodził, że motyw i sposoby zachowania w sferze prywatnej są zupełnie inne od tych, które przeważają w sferze publicznej, w której mężczyźni zawierają umowy handlowe czy kontrakty dotyczące wymiany. Teoretycy ekonomii, poczynając od Adama Smitha do Gary'ego Beckera, podkreślają, iż na rynku przeważa egoistyczne zachowanie podmiotów gospodarczych oparte o dążenie do maksymalizacji zysku bądź użyteczności, natomiast relacje pomiędzy członkami gospodarstw domowych (rodzin) charakteryzują się altruizmem oraz troską o innych (England 1993). Ta historyczna tendencja skupiania się wy-

łącznie na relacjach między mężczyznami na rynku doprowadziła do całkowitego usunięcia z rozważań teoretycznych kobiecej pracy produktywnej i reproduktywnej, którą wykonują w gospodarstwie domowym (Grapard 1996, p. 108). Wszystkie czynności ekonomiczne, które wydają się być niezbędne dla systemu kapitalistycznego – produkcja i alokacja dóbr w ramach gospodarstwa domowego, społeczności lokalnej, działalność sektora non-profit i rządu – są marginalizowane w teorii ekonomii. W rezultacie nie było większego zainteresowania myśleniem o aktywnościach ekonomicznych, które odbywały się w domu, traktowanym jako sfera prywatna. To, z kolei, spowodowało, iż kobiety i znaczna część pracy jaką wykonują stała się niewidoczna, wręcz nieodpowiednia dla rozważań ekonomicznych (Albelda 1997, p. 160-161). Więzi międzyludzkie i powiązania społeczne, bez których nie istniałoby społeczeństwo, umiejscowione zostały poza obszarem badawczym ekonomii, a to z kolei oznacza, iż duża część pracy, szczególnie kobieca jej część, pozostaje niewidzialna w znacznej części opracowań ekonomicznych (Grapard 1999, s. 548).

Początkowo ekonomistki i ekonomiści, którzy pragnęli zmienić taki stan rzeczy zaczęli wprowadzać analizy zwracające uwagę na relacje płci do prac pozostających w głównym nurcie dziedziny, przy wykorzystaniu istniejących metod. Z czasem jednak zaczęli odkrywać pewne kwestie problematyczne, takie jak oparcie powszechnie akceptowanych modeli ekonomicznych na stereotypowych założeniach. Niektórzy z tych badaczy doszli do wniosku, że rozwijanie teorii ortodoksyjnej, opartej na mikropodstawach i wykorzystującej bogaty aparat matematyczny, jest niewystarczające, lub wręcz zniekształcające rzeczywistość (Strassmann, 1999). Wyodrębniło się więc nowe podejście w teorii ekonomii zwany ekonomią feministyczną. Ekonomia feministyczna może wstępnie być zdefiniowana jako niezależny program badawczy, którego głównym celem jest przybliżenie zrozumienia niekorzystnych ekonomicznych warunków, które są udziałem kobiet (Hewitson 1999, p. 6). *Ekonomia feministyczna jest radykalnym przedsięwzięciem. W dyscyplinie (ekonomii), która wciąż w znacznej mierze pozostaje pozytywistyczna, ekonomia feministyczna kwestionuje pojęcie obiektywizmu i przekonuje, że to nad czym ktoś pracuje i jak formułuje teorie i rekomendacje*

polityczne zależy od jego/jej kultury, pozycji w społeczeństwie i doświadczeń życiowych. Ekonomia feministyczna nie tylko wydobywa na światło dzienne ukryte programy polityczne doktryn ekonomicznych, ale bezpośrednio przedstawia swój własny program ekonomiczny i polityczny: poprawę warunków ekonomicznych kobiet (Strober 1994, s. 143).

Gospodarka jako sfera działalności społecznej ludzi jest zinstytucjonalizowana, a ekonomia jako nauka musi brać instytucje pod uwagę w swoich analizach (Chavance 2009). Płeć społeczno-kulturowa jest jedną z instytucji społecznych, gdyż jest konstrukcją społeczną odnoszącą się do relacji pomiędzy kobietami i mężczyznami (Palmer 2003, 43). We współczesnych głównonurtowych definicjach ekonomii podkreśla się problematykę podejmowania decyzji w warunkach ograniczonej (rzadkości) zasobów, choć również pojawiają się definicje ekonomii jako nauki zajmującej się kwestiami zapewniania odpowiednich warunków życia społecznego. Ekonomiści i ekonomistki feministyczne definiują ekonomię, podobnie zresztą jak instytucjonalisci, jako naukę o zabezpieczeniu społecznym (*social provisioning*). Zamiast wykorzystywać urynkowanie jako punkt demarkacyjny ekonomii, taka szersza definicja pozwala określić przedmiot badań bez wykorzystania założeń na temat tego co jest istotne, a co nie jest. Definicja ekonomii odnosząca się do obszaru zabezpieczenia społecznego odrzuca typowe rozróżnienie tego co jest „ekonomiczne” (chodzi tu głównie o czynności i politykę zorientowane na rynek), a co ekonomiczne nie jest (czyli czynności wykonywane na rzecz rodziny i społeczeństwa) (Nelson 1995).

Powiązanie pomiędzy instytucjonalistami a feminizmem nie sprowadza się do podobnego rozumienia obszaru badawczego ekonomii. Instytucjonalisci jako jedni z pierwszych rozpoznali znaczenie norm kształtujących relacje płci jako istotnych instytucji występujących w ekonomii. Thorstein Veblen podawał relacje między płciami jako przykład wpływu wzorców historycznych i kulturowych na ekonomiczny proces zabezpieczenia ekonomicznego. Objaśniał on, że czynności, takie jak kupowanie i sprzedawanie nie są tożsame z zabezpieczeniem społecznym (Mayhew 1999, 480). Według Johna R. Commonsa (1934, 73), „ludzie na początku są małymi

„Płeć społeczno-kulturowa jest jedną z instytucji społecznych, gdyż jest konstrukcją społeczną odnoszącą się do relacji pomiędzy kobietami i mężczyznami”

dziećmi. Uczą się zwyczajów, języka, współpracy z innymi ludźmi, pracowania na rzecz wspólnych celów, negocjacji w celu uniknięcia konfliktów, podporządkowania się regułom stosowanym przez większość, której są członkami.” Commons w ten sposób zwraca uwagę na znaczenie socjalizacji, która dokonuje się w takich instytucjach, jak rodzina, a w których dominującą rolę odgrywają kobiety. Z kolei, Karl Polanyi ([1944] 1957) przypomniał, że wzajemność i redystrybucja – dwie zasady, które współcześnie nie są utożsamiane z ekonomią – były częściami systemu gospodarczego, który służy życiu społecznemu (Beneria 1999).

Ekonomiści i ekonomistki feministyczne również uznały użyteczność pojęcia instytucji dla analizy powiązań pomiędzy relacjami płci a gospodarką. Ekonomiści instytucjonalni rozpoczynają swoje analizy zwróceniem uwagi raczej na procesy kulturowe, aniżeli na zachowania pojedynczych osób. Jedną z konsekwencji takiego podejścia jest silna opozycja wobec przekonania, że każde zachowanie ludzkie może być traktowane jako prywatne, w takim sensie, że może pozostać niezależne od norm kulturowych i wartości. Przybliża to podejścia instytucjonalne i feministyczne, gdyż kulturowe rozumienie pewnych sfer życia jako prywatnych, nie związanych z życiem społecznym, jest integralne dla zrozumienia podporządkowania kobiet, które występuje we współczesnej kulturze (Waller and Jennings 1990, 618-619). W obu podejściach zaobserwowano, że wiedza jest produktem kultury, która ją wygenerowała i dlatego nie może być wolna od pewnych kulturowych założeń i uprzedzeń. Innym dzielnym przez instytucjonalistów i feministki przekonaniem, jest wiara w znaczenie relacji władzy i konfliktów w gospodarce. Instytucjonalisci wykorzystywali koncepcję władzy w złożonych systemach statusu i hierarchii (Waller and Jennings 1990, 620). Feministki, z kolei, korzystają z pojęcia władzy i podporządkowania, aby opisać relacje w gospodarce. Pojęcie relacji płci, postrzeganych z punktu widzenia relacji władzy, przybliża te dwa podejścia do siebie (Jenings and Waller 1990, 264).

Można więc podkreślić, że uwarunkowania kulturowe, czy normy społeczne, które wpływają na gospodarowanie, w ekonomii głównego nurtu rzadko traktowane są jako kluczowe dla badanego problemu, znacznie częściej postrzegane są jako

„czynniki zewnętrzne” (Strassman 1999). Szkoły myśli instytucjonalnej i feministycznej w ekonomii zwracają uwagę na konieczność ponownego przemyślenia głównych punktów zainteresowania ekonomii, w taki sposób, by znaczenia nabrały problem jakości życia, współpracy, czy równości (Strober 1994, 147). Jednoczesne, lub rozdzielne wykorzystywanie tych dwóch podejść w rozważaniach ekonomicznych może pomóc lepiej zrozumieć stosunku gospodarcze, jak również zaprojektować bardziej efektywne polityki gospodarcze i społeczne.

Albelda, Randy (1997), *Economics & Feminism; Disturbances in the Field*, New York: Twayne Publishers, 1997.

Beneria, Lourdes. “Globalization, Gender and the Davos Man.” *Feminist Economics* 5, 3 (1999): 61-83.

Chavance, Bernard (2009), *Institutional Economics*, London, New York: Routledge.

Commons, John R. *Institutional Economics: Its Place in Political Economy*. New Brunswick, NJ: Transactions Publishers, 1934.

England, P. (1993), *The Separative Self: Androcentric Bias in Neoclassical Assumptions*, [W:] M.A. Ferber, J.A. Nelson (red.) *Beyond the Economic Man: Feminist Theory and Economics*, Chicago: University of Chicago Press.

Grapard, Ulla (1996), *Feminist economics: let me count the ways*, [In:] Fred E. Foldvary (ed.) *Beyond Neoclassical Economics; Heterodox Approaches to Economic Theory*. Cheltenham: Edward Elgar, s. 100-114.

Grapard, Ulla (1999), *Methodology*, w: J. Peterson, M. Lewis (red.), *The Elgar Companion to Feminist Economics*, s. 544-555. Cheltenham: Edward Elgar.

Hewitson, Gillian J. (1999), *Feminist Economics; Interrogating the Masculinity of Rational Economic Man*, Cheltenham: Edward Elgar.

Jennings, Ann and William Waller. “Constructions of Social Hierarchy: The Family, Gender, and the Power.” *Journal of Economic Issues* 24, 2 (1990): 623-631.

Mayhew, Anne. “Institutional Economics.” In *The Elgar Companion to Feminist Economics*, edited by Janice Peterson and Margaret Lewis. Cheltenham: Edward Elgar, 1999.

Nelson, Julie A. (1995), *Feminism and Economics*, *The Journal of Economic Perspectives*, vol. 9, No. 2, s. 131-148.

Palmer, Ingrid (2003), *Social and Gender Issues in Macro-economic Policy Advice*, [w:] Gutierrez, Martha (ed.), *Macro-economics: making Gender matter*, London, New York: Zed Books, s. 42-87.

Polanyi, Karl. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Boston, MA: Beacon Press, [1944] 1957.

Strassmann, Diane (1999), *Feminist Economics*, w: J. Peterson, M. Lewis (red.), *The Elgar Companion to Feminist Economics*, s. 360-373. Cheltenham: Edward Elgar.

Strober, Myra H. (1994), *Rethinking Economics Through a Feminist Lens*, *The American Economic Review*, Vol. 84, No. 2, May 1994, pp. 143-147.

Waller, William and Ann Jennings. “On the Possibility of a Feminist Economics: The Convergence of Institutional and Feminist Methodology.” *Journal of Economic Issues* 24, 2 June (1990): 613-622.

„Szkoly myśli instytucjonalnej i feministycznej w ekonomii zwracają uwagę na konieczność ponownego przemyślenia głównych punktów zainteresowania ekonomii w taki sposób, by znaczenia nabrały problemy jakości życia, współpracy czy równości”

Seminarium Forum w Łodzi

Ewa Gruszewska

7 listopada 2016 roku członkowie i sympatycy Forum spotkali się w Łodzi na seminarium pt. „Wokół metody. Jak badać instytucje?”. W gościnne progi Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego Uniwersytetu Łódzkiego zawitali naukowcy i akademicy zainteresowani instytucjonalizmem reprezentujący większość ośrodków naukowych w Polsce. Wykład wiodący prof. dr hab. Jerzego Wilkina pt. „Zróżnicowanie metodologiczne ekonomii instytucjonalnej” stał się przyczynkiem do burzliwej dyskusji nad miejscem instytucjonalizmu w badaniach naukowych. Prelegent argumentował, że analizę instytucji można odnieść nie tylko do ekonomii, ale też do innych nauk. W jego ujęciu stanowi ona próbę integracji nauk o człowieku w jego odwiecznym uwikłaniu w życie społeczne i konieczność, nierzadko dramatyczną, podejmowania indywidualnych decyzji. Prof. Jerzy Wilkin podkreślał znaczenie fenomenu niewidzialności instytucji („kultura w głowach ludzi”), co w oczywisty sposób rzutuje na wieloaspektowe trudności w ich poznaniu, a przede wszystkim w ich pomiarze. W związku z powyższym ekonomiści podejmujący badania instytucjonalne muszą czerpać z dorobku interdyscyplinarnego; zresztą sama ekonomia powinna być rozpatrywana na płaszczyźnie humanistycznej. Po wystąpieniu prof. J. Wilkina rozpoczęła się ożywiona dyskusja. Podniesiono wiele kwestii, w tym m.in. potrzebę szerszego włączenia badań empirycznych w prace instytucjonalistów, aplikacyjność instytucjonalizmu, konsekwencje interdyscyplinarności badań nad instytucjami, czy umiejscowienie ekonomii wśród nauk humanistycznych.

W drugiej części seminarium wystąpienie pt. „Trudności modelowania w ekonomii z przykładami instytucjonalnych zastosowań” wygłosił prof. dr hab. Jan Jacek Sztaudynger. Profesor przedstawiał i omawiał po kolei 12 trudności z modelowaniem w ekonomii ilustrując wykład licznymi przy-

kładami, jak również wskazał na niezaprzeczalne zalety płynące z tej metody badawczej. Skonstatował jednocześnie, że modele powinny służyć tylko do przybliżonego, „miękkiego” wnioskowania. Badacz posługujący się modelami ekonometrycznymi musi być świadomy ich ograniczeń i niedokładności. Wykład drugiego prelegenta również sprowokował lawinę wystąpień uczestników seminarium. Dyskutowano o kwestiach uwzględniania systemów wartości w badaniach, arbitralności modelowania, korzystaniu z metody eksperymentalnych i studiów przypadków, a także o konieczności współpracy „ilościowców” z teoretykami ekonomii.

W ramach seminarium zadano wiele pytań, podjęto też próby odpowiedzi na nie, z całą pewnością jednak nie wyklarowano satysfakcjonująco wszystkich kwestii. Instytucjonalizm to nurt, w którym ciągle jest – jak się wydaje – więcej pytań niż odpowiedzi. Dlatego spotkania, właśnie takie jak łódzkie seminarium, zwracają uwagę na nierozstrzygnięte kwestie i dylematy, które wymagają dyskusji. Mobilizują też do wzmożonego wysiłku akademików w kwestii skuteczniejszego dochodzenia do prawdy o instytucjach, ich naturze i wpływie na gospodarkę.

Na zakończenie niniejszego, krótkiego sprawozdania należy skierować gorące podziękowania na ręce organizatorów seminarium, tj. dr Joanny Dzionek-Kozłowskiej oraz prof. dr hab. Janiny Godłów-Legiędź, które podjęły się tego trudnego i wymagającego zadania. Warto jednocześnie podkreślić, że organizacja stała na najwyższym poziomie. I wreszcie, *last but not least*, podziękowania należą się także prof. UŁ dr hab. Rafałowi Materze, Dziekanowi Wydziału Ekonomiczno-Socjologicznego, który zaprosił Forum do zorganizowania seminarium na Uniwersytecie Łódzkim.

Rekomendacje i omówienia

Maciej Miszewski

Obszerny raport obejmuje kilkadziesiąt wątków szczegółowych, opracowanych przez aż dwunastu autorów, reprezentujących szerokie spektrum dyscyplin od ekonomii po pedagogikę, w tym socjologów, psychologów i politologów, środowiska akademickie i publicystów. Raport dotyczy potrzeby przeprowadzenia awizowanej tytułem reformy w Polsce wskazując zagrożenia dla rozwoju społecznego, dylematy oraz bariery potencjalnie blokujące zamiary reformatorów. W drugiej części raportu zostały omówione – przy zaskakująco wysokim stopniu konkretyzacji rozwiązań – mechanizmy postulowanych zmian. Całość raportu konsekwentnie – choć autorzy tego nie deklarują – przyjmuje podejście instytucjonalne, szukając źródeł zagrożeń cywilizacyjnych, barier rozwoju, jak i istoty prezentowanych dylematów w kształcie funkcjonujących instytucji i możliwościach zmian systemu instytucjonalnego. Przez tytułową reformę kulturową autorzy rozumieją rozległą zmianę instytucji formalnych i pochodnych względem nich rozwiązań. Mamy więc tu do czynienia ze swoistym odwróceniem porządku zmiany instytucjonalnej – zmiany instytucji formalnych pomyślane są jako instrument kształtowania systemu instytucji nieformalnych i modyfikowania matrycy instytucjonalnej.

Opracowanie jest niezwykle inspirowane i prezentuje świeże spojrzenie na obszary wytyczone przez główne cele postulowanej reformy :

- deliberatywne państwo jako odpowiedź na erozję systemu demokratycznego ;
- inkluzywną gospodarkę (zdominowaną przez instytucje włączające zgodnie z koncepcją D. Acemoglu i J.A. Robinsona) ;
- holistyczną szkołę, stanowiącą warunek trwałości proponowanych rozwiązań instytucjonalnych, umożliwiającą zarazem urzeczywistnienie powtarzanego już od dawna hasła

„gospodarki opartej na wiedzy” ;

- upodmiotowione społeczeństwo.

Autorzy podejmują oryginalną analizę uwzględniającą oddziaływanie instytucji nieformalnych a także elementów matrycy instytucjonalnej (problemy amoralnego familizmu, czy też mentalności folwarcznej). Godne uwagi są stwierdzenia dotyczące pedagogicznego oddziaływania na najmłodsze pokolenie jako klucza do skutecznego i trwałego utrzymania efektów zmian, które miałyby być przeprowadzane. Wśród zagadnień czysto ekonomicznych podkreślić trzeba podjęcie problemu konsekwencji nierówności dochodowych (s.82) i demonopolizacji rynku (s.129).

Ważkie są również uwagi dotyczące wpływu Kościoła na kształtowanie postaw społecznych (s.98), anomii i erozji zaufania (s.119), ideologizacji życia społecznego (s.139), negatywnej roli obecnego systemu oświaty (s.140), czy szeroko rozumianej podmiotowości społeczeństwa (s.179).

Jako całość raport wpisuje się w formułę „użytecznej utopii”, stawiąc, również w warstwie postulowanych rozwiązań, znakomity przykład myślenia o bycie społeczno-gospodarczym w kategoriach instytucjonalizmu.

Raport „Reforma kulturowa 2020-2030-2040. Sukces wymaga zmian” pod redakcją J. Żakowskiego. Krajowa Izba Gospodarcza 2015, ss. 192.

Publikacje i wydawnictwa

Lech Kurkliński, *Kapitał zagraniczny a kulturowe uwarunkowania zarządzania bankami w Polsce*, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2016, ISBN 978-83-255-8623-2, ss. 358.

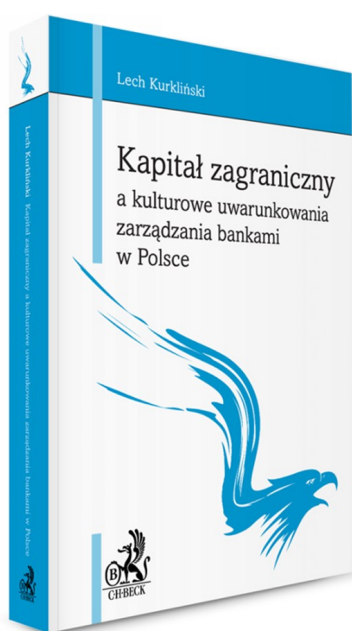
Monografia poświęcona jest badaniom kulturowych uwarunkowań napływu, obecności i odpływu kapitału zagranicznego w sektorze bankowym na przykładzie Polski w okresie transformacji ustrojowej. W książce zawarte są odniesienia do regionu Europy Centralnej i

Wschodniej, znajdującego się w podobnej sytuacji pod kątem stopnia dojrzałości gospodarki rynkowej, reform instytucjonalno-społecznych oraz roli obcych inwestorów (zwłaszcza korporacji transnarodowych). Publikacja oparta jest, oprócz przeglądu krajowej i zagranicznej literatury na ten temat, na badaniach własnych autora obejmujących m.in. 59 wywiadów pogłębionych (uzupełnionych o część ustrukturyzowaną) z obecnymi i byłymi członkami najwyższego kierownictwa 35 banków z udziałem zagranicznych akcjonariuszy (m.in. prezesami banków BRE, Nordea, HSBC, BGŻ, BPH, Deutsche i innych) oraz 28 wywiadów uzupełniających z osobami

związanymi ze środowiskiem bankowym, komentujących obecność kapitału obcego w polskiej bankowości, z punktu widzenia *stricte* polskich banków, w tym największego banku PKO BP, sektora spółdzielczego, ale także banku centralnego – NBP, nadzoru/regulatora – KNF, BFG, samorządu bankowego – ZBP, firm infrastrukturalnych – BIK oraz innych inte-

resariuszy instytucjonalnych – mediów, firm konsultingowych, informatycznych, rekrutacyjnych itd.).

Uwaga skupiona została na znaczeniu dla zarządzania bankami różnic w kulturach narodowych poszczególnych akcjonariuszy w ramach klastrów (Europy Północno-Zachodniej, skandynawskiego, śródziemno-morskiego, a także anglosaskiego i dalekowschodniego), w konfrontacji z lokalnymi, polskimi uwarunkowaniami. Zasadniczą tezą autora jest stwierdzenie, że czynniki kulturowe zaliczają się do istotnych determinant działalności banków z udziałem kapitału zagranicznego i wpływają na osiągnięte przez nie rezultaty. W określonych sytuacjach stanowią one istotną barierę rozwoju, zwłaszcza zjawisko etnocentryzmu narodowego i instytucjonalnego. Prześledzenie etapów rozwoju sektora bankowego w Polsce od 1989 r. odnosi się również do stosunku polskiego społeczeństwa zarówno do instytucji bankowych, jak i kapitału obcego, wraz z omówieniem znaczenia czynników o charakterze historycznym. Autor nawiązuje także do kulturowych aspektów najnowszych tendencji rozwojowych w bankowości, w tym aktualnych problemów: m.in. zadłużenia gospodarstw domowych z tytułu kredytów hipotecznych w obcych walutach, zmian strukturalnych (w tym tzw. repolonizacji banków), „tsunami” regulacyjnego obserwowanego po ostatnim kryzysie finansowym oraz rewolucji technologicznej. *LK*

Beata Woźniak-Jęchorek, *Instytucjonalne uwarunkowania polskiego rynku pracy. Studium teoretyczno-empiryczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2016, ISBN 978-83-7417-881-5, ss. 382.

Monografia poświęcona została polskiemu rynkowi pracy, ze szczególnym uwzględnieniem jego uwarunkowań instytucjonalnych. Zaprezentowano w niej nowy, kompleksowy sposób myślenia o rynku pracy – zarówno z perspektywy krajowej, jak i regionalnej, nawiązujący do współcześnie prowadzonych badań

nad teorią i praktyką rynku pracy na świecie. Praca wpisuje się w nurt badań nowej ekonomii instytucjonalnej, w ramach której traktuje się instytucje jako płaszczyznę odniesienia do wyjaśniania procesów i zjawisk na danym rynku (w tym przypadku na rynku pracy).

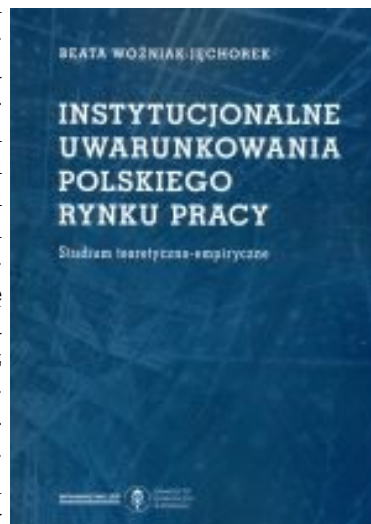
Odwołując się więc do perspektywy instytucjonalnej, próbującej wyjaśniać zachowanie aktorów społecznych nie tylko w kategoriach przyczyn (ekspansja, prawa nauki), ale również w kategoriach rekonstrukcji motywów ich działania (m.in. systemów aksjologicznych, zaufania międzypokoleniowego czy religii), Autorka podjęła próbę odpowiedzi na pytanie jaki jest „świat instytucji rynku pracy w Polsce”, a ściślej: jakie jest ich znaczenie, jak się przedstawiają oraz czym charakteryzują się instytucjonalne i funkcjonalne uwarunkowania działania polskiego rynku pracy w wymiarze krajowym i regionalnym.

Praca ma charakter pionierski wypełniający istniejącą do tej pory lukę na polskim rynku wydawniczym. Wśród jej najważniejszych osiągnięć wymienić należy: uporządkowanie terminologii dotyczącej instytucjonalnej struktury rynku pracy, zidentyfikowanie instytucjonalnych podstaw bezrobocia, przedstawienie najistotniejszych elementów uwarunkowań polityczno-ekonomiczno-kulturowych determinujących powstanie i ewolucję instytucji rynku pracy w Polsce czy wreszcie scharakteryzowanie nieformalnych instytucji rynku pracy, które po raz pierwszy zostały tak szeroko zaprezentowane w polskiej literaturze przedmiotu.

Na szczególną uwagę zasługuje też część empiryczna rozprawy, która wypełnia „białe plamy” w badaniach nad rynkiem pracy w Polsce. Podjęto w niej próbę

analizy wpływu wybranych uwarunkowań instytucjonalnych na funkcjonowanie regionalnych rynków pracy w Polsce w latach 2003–2012. Zaprezentowano przy tym model empiryczny pozwalający na badanie zależności przyczynowych (przyczynowości w sensie *Granger*) i analizę siły oddziaływania (analizę reakcji na impuls) wybranych formalnych instytucji rynku pracy na aktywność zawodową, zatrudnienie i bezrobocie w ujęciu regionalnym. Pod względem zakresu badawczego zrealizowaną weryfikację empiryczną można uznać za jedną z najbardziej pogłębionych i wszechstronnych w badaniach regionalnych rynków pracy w Polsce.

Książka ma przy tym charakter użyteczny, a jednocześnie stanowi twórczy głos w dyskusji nad kreowaniem instytucji rynku pracy w Polsce. Ze względu na istotny walor aplikacyjny i formułowane rekomendacje stanowiące rezultat badań Autorki, praca skierowana jest nie tylko do pracowników naukowych czy studentów, ale przede wszystkim do polityków gospodarczych i partnerów społecznych rynku pracy. *BWJ*

Artykuły w czasopismach:

- Piotr Pysz, Anna Jurczuk, Michał Moszyński: *Relacja stanowionego i spontanicznego ładu gospodarczego—od ujęcia statycznego do ujęcia dynamicznego*. „*Ekonomista*”, nr 6, 2016, s. 799-822.
- Joanna Dzionek-Kozłowska, Rafał Matera: *O poszukiwaniu przyczyn bogactwa i nędzy narodów w teorii Daron Acemoglu i Jamesa A. Robinsona*. „*Gospodarka narodowa*”, nr 5, 2016, s. 5-26.
- Anna Ząbkowicz, Sławomir Czech: *Revisiting Conventional Wisdom: Does Financialization Have to Leave Sovereigns Subordinated?* „*Ekonomia. Rynek, gospodarka, społeczeństwo*”, tom 47, nr 4, 2016, s. 77-90.

Informujemy także, że ukazało się już wydawnictwo będące pokłosiem gdańskiej konferencji z maja 2016 roku, na której Forum—dzięki uprzejmości organizatorów—zorganizowało własną sesję tematyczną:

- *Nowa ekonomia instytucjonalna a nauki o zarządzaniu*. Red. Stanisław Rudolf. „*Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku*” Tom 48, 2016, ss. 500.

Konferencje, spotkania, wydarzenia

- ⇒ **„International Conference on Karl Heinrich Marx, 1818-2018”** organizowana w dwusetną rocznicę urodzin Karola Marksa, 27-29 września 2017 r., Lyon, Francja. Celem spotkania jest odczytanie myśli Marksa w kontekście jego czasów i problemów współczesnego świata.
<http://www.eshet.net/index.php?a=28>
Propozycje kontrybucji należy przesyłać do 15 lutego 2017 r.
- ⇒ **„8th Annual Conference in Political Economy: The Political Economy of Inequalities and Instabilities in the 21st Century”**, 13-15 września 2017 r., Berlin, Niemcy. Wydarzenie organizowane przez International Initiative for Promoting Political Economy, Critical Political Economy Research Network oraz Berlin Institute for International Political Economy poświęcone kwestiom niestabilności i nierówności we współczesnym świecie.
http://http://iippe.org/wp/?page_id=2928
Termin zgłoszeń mija 1 marca 2017 r.
- ⇒ Konferencja World Interdisciplinary Network for Institutional Analysis (WINIR) **„Institutions and Open Societies”**, 14-17 września 2017 roku, Utrecht, Holandia. Tematem przewodnim konferencji jest stan demokracji i społeczeństwa otwartego w obliczu współczesnych napięć politycznych i niestabilności gospodarczej.
<http://winir.org>
Termin przesyłania abstraktów upływa 13 marca 2017 r.
- ⇒ 15-sta konferencja ESPAnet **„New Horizons of European Social Policy: Risks, Opportunities and Challenges”**, 14-16 września 2017 r., Lizbona, Portugalia. Spotkanie poświęcone szerokiemu wachlarzowi problemów społecznych i polityki publicznej.
<http://www.eshet.net/index.php?a=28>
Termin zgłaszania abstraktów upływa 15 marca 2017 r.
- ⇒ Szkoła letnia **„FMM Keynesian Summerschool 2017”** organizowana przez Instytut Polityki Makroekonomicznej (IMK) przy Fundacji Hansa Böcklera, 30 lipca—5 sierpnia 2017 r., Berlin, Niemcy. Program zajęć przewiduje wprowadzenie do ekonomii postkeynesowskiej w kontekście wyzwań stojących przez gospodarką Europy.
http://www.boeckler.de/veranstaltung_imk_67705.htm
Termin zgłoszeń upływa 15 marca 2017 r.
- ⇒ Konferencja Association for Evolutionary Economics **„Onward and Upward: The Scope, Substance and Strength of Today’s Institutional Economics”**, 5-7 stycznia 2018 r., Filadelfia, Stany Zjednoczone. Spotkanie poświęcone dyskusji nad stanem i przyszłością ekonomii instytucjonalnej szczególnie w kontekście jej relacji i/lub integracji z innymi naukami społecznymi.
<https://www.afee.net>
Termin przesyłania abstraktów upływa 15 kwietnia 2017 r.
- ⇒ Konferencja European Association for Evolutionary Political Economy **„The Role of the State in Economic Development: State Capacity, State Autonomy, and Economic Development”**, 19-21 października 2017 r., Budapeszt, Węgry. 29 edycja konferencji EAEPE poświęcona będzie rozważaniom nad zmieniającą się rolą państw narodowych w czasach konstruowania globalnego porządku politycznego i ekonomicznego.
<http://eaepe.org>
Termin zgłaszania abstraktów upływa 15 maja 2017 r.